

Miksi Suomen matkailubrändin kirkastajia ja palvelujen kehittäjiä tarvitaan tulevaisuudessa entistä vähemmän?

Susanna Saari
Turun ammattikorkeakoulu

Moni ammattikorkeakoulun restonomikouluttaja hieraisi varmasti silmiään kerran tai kaksi tutustuessaan Opetus- ja kulttuuriministeriön esitykseen Suomen ammattikorkeakoulujen aloituspaikkamääräksi vuonna 2013 (OKM 2011:16, KESU 2011–2016 luonnos). Ainakin Turussa aamukahvit menivät väärään kurkkuun, kun ministeriön esityksen mukaan suomenkielistä restonomikoulutusta ei Turussa tai Varsinais-Suomessa tarvita tulevaisuudessa enää ollenkaan. Samanaikaisesti, kun Euroopan kulttuuripääkaupunki 2011 selvittää matkailutulojensa kasvanutta kertymää ja matkailualan toimijat ympäri Suomen raportoivat vilkastuneesta kysynnästä, ovat ministeriön virkamiehet sitä mieltä, että pillit pussiin ja koulutus seis! Missä nyt siis mättää?

Restonomin tutkinto antaa valmiudet moninasiin työtehtäviin

Ministeriön luonnoksen mukaan matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ammattikorkeakoulutasoisia aloituspaikkoja aiotaan vähentää 36 % vuoteen 2016 mennessä pitkittyneen ylitarjonnan ja vähäisen poistuman vuoksi. Ammattikorkeakoulujen Matkailu-, ravitsemis- ja talousalan ns. ”Marata-verkoston” mukaan ministeriön perusteluista ilmenee, ettei restonomikoulutuksen tavoitteita ja sisältöjä, eikä restonomien työllistyvyyttä tunneta riittävästi. Verkoston 30.9.2011 ministeriölle antamien kommenttien mukaan alan koulutustarve tunnistetaan, mutta pitkittyneen ylikoulutuksen määrittely tai vertailukohdat on haettu menneisyydestä (vuosista 2003 ja 2007). Verkosto korostaa, ettei peruutuspeiliin katsominen ole paikallaan matkailun osalta, koska ala

on kehittynyt ja hyödyntää laajasti korkeakouluosaamista matkailuun liittyvillä tuotannon, myynnin ja markkinoinnin sekä tukipalvelujen aloilla.

Uskoakseni ongelmia alallemme aiheuttaa erityisesti sana matkailu. Alaa tunte mattoman on usein vaikea hahmottaa, mitä kaikkea matkailun ja elämystuotannon klusteri pitää sisällään ja millaisia työmahdollisuuksia se restonomeille tarjoaa. Restonomeja koulutetaan monennimisissä koulutusohjelmissä, joissa jokaisessa on omat sisällölliset painopisteensä. En usko, että Suomesta löytyy ainuttakaan restonomi-kouluttajaa, joka ei tuntisi oman vaikutusalueensa elinkeinoa, ja pyrki lakisääteisen aluekehittäjätehtävänsä mukaisesti vastaamaan juuri sen tarpeisiin.

Väitän myös, ettei maassamme ole kahta samanlaista koulutusohjelmaa, vaikka kaikkien niiden opiskelijoista restonomeja (AMK) valmistuukin. Restonomikou-lutuksen moninaisuus ei mielestäni ole heikkous, vaan päinvastoin, yksi alamme vahvuuksista. Marata-verkoston luomat yhteiset restonomien osaamiskompetenssit toimivat loistavana runkona restonomin ydinosaamiselle, mutta vasta paikallisen matkailuelinkeinon rakenne ja tarpeet määrittelevät sen, millaisen profiilin alueen restonomikoulutus saa. Matkailuala on selvästi otettu strategiseksi painopistealaksi monella alueella ja panostaminen siihen näkyy jo matkailun tulovaikutuksina, kuten myös Marata-verkosto kommentissaan korostaa.

Marata-alan työvoiman tarve on valtakunnallisesti merkittävä. Elinkeinoelämän keskusliiton julkaisemien tietojen mukaan (EK:n henkilöstö- ja koulutustiedustelu, 2010) kiinteistöpalveluiden sekä hotelli-, ravintola- ja matkailutyön alueilla rekry-tointivaikkeudet ovat olleet tutkituista ryhmistä suurimmat, vasta sitten tulevat terveys- ja sosiaalipalvelut. Toimialat, joille restonomit työllistyvät, ovat merkittävässä roolissa monen alueen elinkeinoelämässä. Vaikka restonomitutkinto tähtää erityisesti matkailu-, ravitsemis- ja talousalan esimies- ja asiantuntijatehtäviin, restonomit työl-listyvät hyvin erilaisiin tehtäviin ja monille toimialoille. Majoitus- ja ravitsemistoi-minnan, kiinteistöalan ja matkatoimistotoiminnan lisäksi restonomeja sijoittuu työ-tehtäviin, jotka tilastoinneissa löytyvät esimerkiksi kuljetuksen, vähittäiskaupan sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan alta. Näin ollen restonomien työllistymistä on tar-kasteltava laaja-alaisesti ja huomioitava työllisyysluvut useilta eri toimialoilta.

Tulevaisuuden Turku tarvitsee restonomejaan

Opetus- ja kulttuuriministeriön suunnitelmien mukaan suomenkielinen restonomi-koulutus lopetetaan Turussa kokonaan. Lakkauttamisesitys tuntuu erityisen turhalta Turun ammattikorkeakoulun Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman keskeisten tunnuslukujen valossa. Ensinnäkin, hakijamäärät koulutusohjelmaan ovat olleet varsin suuria: vuonna 2011 jokaista koulutusohjelman aloituspaikkaa kohden oli 5,1 ensisijaista opiskelupaikan hakijaa. Toiseksi, valmistuneet restonomit ovat työl-listyneet erittäin hyvin: työllistymisprosentti vuonna 2009 oli 96,7 (valtakunnallisesti toiseksi korkein restonomikoulutusohjelmista). Kolmanneksi, myös läpäisyprosentti (aloittaneista opiskelijoista valmistunut viidessä vuodessa) on varsin hyvä, 81,9 % vuonna 2009.

Matkailuosaajia tarvitaan Turussa tulevinakin vuosina. Majoitustilastoilla mitat-tuna Turku on Suomen kolmanneksi vilkkain matkailukaupunki Helsingin ja Tampe-

reen jälkeen. Maakuntavertailussa Varsinais-Suomi sijoittuu majoitustilastoissa viidenneksi Uudenmaan, Lapin, Pohjois-Pohjanmaan ja Pirkanmaan jälkeen. Matkailu on vuosisatojen ajan ollut varsin merkittävä elinkeino sekä alueen elinvoimaisuuden ylläpitäjä. Matkailun merkitystä korostetaan edelleen Turun ja koko Varsinais-Suomen tulevaisuuden kehittämissuunnitelmissa. Turun Osaamis-, yrittäjyys- ja elinkeino-ohjelma 2009–2013 listaa kakkospainopisteekseen matkailun kehittämisen. Matkailun merkitys on tärkeä niin kaupungin tunnettuuden kuin matkailutulonkin kannalta (esim. hotellimajoitukset, ravintoloiden ja kauppojen lisääntynyt myynti). Elinkeino-ohjelmassa tapahtumamatkailu mainitaan erityisesti kasvavana sektorina ja toimenpide-ehdotuksissa painotetaan muun muassa ”*Matkailuosaamisen ja -tuotteiden kytkemistä tiiviimmin tukemaan opiskelun ja tieteen toimijoiden yhteyksiä*”. Myös koko Varsinais-Suomen elinkeinostrategiassa yhdeksi tärkeäksi painopistealueeksi nostetaan matkailu- ja kulttuuriala. Strategiassa peräänkuulutetaan liiketaloudellisen osaamisen lisäksi erityisosaamista palveluiden kehittämisessä. Turun ammattikorkeakoulun palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma on omalta osaltaan tukenut edellä mainittujen strategioiden tavoitteiden toteutumista sekä itenäisenä yksikkönä että yhteistyössä alueen muiden korkeakoulujen ja marata-alan toimijoiden kanssa. Näin ollen koulutusohjelman lakkauttaminen on selvästi ristiriidassa Turun ja Varsinais-Suomen strategialinjausten kanssa.

Koulutusohjelman lakkauttamisehdotus on ristiriidassa myös OPH:n nuorten vuodelle 2016 tekemän koulutuksen ennakoinnin aloituspaikkatarvearvion kanssa. Sen mukaan Varsinais-Suomen tarve on marata-alan korkeakoulutuksessa 83 aloituspaikkaa v. 2016, mikä katettaisiin säilyttämällä Palveluiden tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman noin 60 aloituspaikkaa sekä Yrkeshögskolan Novian noin 20 matkailun koulutusohjelman aloituspaikkaa.

Me restonomikouluttajat Turun ammattikorkeakoulussa katsomme ministeriön ehdotuksen olevan ristiriidassa niin alan työvoimatarpeen kuin koulutuspoliittisten linjaustenkin kanssa. Mielestämme aloituspaikkaleikkaukset tulisi kohdistaa erityisesti sellaisiin koulutusohjelmiin ja koulutusaloille, joiden vetovoimaisuus ja työllistyminen ovat heikompia kuin Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelman.